

УДК 001:39](477.83)

DOI <https://doi.org/10.15407/nz2025.04.1011>

**ПРОФЕСОР РОМАН КИРЧІВ
У МОЇЙ ПАМ'ЯТІ:
ЛЮДСЬКИЙ ВИМІР
(ДО 95-РІЧЧЯ ВЧЕНОГО)**

Ярослав ТАРАС

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7241-9466>

доктор історичних наук, професор,
Інститут народознавства НАН України,
завідувач відділу етнології сучасності,
проспект Свободи, 15, 79000, м. Львів, Україна;
Національний університет «Львівська політехніка»,
професор кафедри Архітектури та реставрації,
вул. С. Бандери 12, 79013, Львів, Україна,
e-mail: etnomod@ukr.net

Актуальність статті зумовлена тим, що цьогоріч професору Роману Кирчіву виповнилося б 95 років. Це важлива нагода нагадати про вченого, який зробив вагомий внесок у дослідження фольклористики та етнології. Сьогодні актуальним є залучення до наукової спадщини спогадів про професора Кирчіва людей, які з ним працювали, спілкувалися не тільки на наукові теми, а й поза ними. Йдеться про буденне життя, яке завжди було складовою наукового. Це актуально для розуміння того, як відбувався науковий доробок вченого, в якому середовищі жив і працював професор.

Об'єктом дослідження стало повсякдення професора Романа Кирчіва.

Предмет дослідження охоплює історію життєвого шляху Романа Кирчіва, пласт, який існував поряд з науковим та у силу певних стереотипів, не завжди висвітлюється.

Мета статті полягає у з'ясуванні людського чинника та відтворенні повсякдення, в якому жив і працював Роман Кирчів.

Джерельною базою праці є спогади Ярослава Тараса та доньки Наталки про свого батька Романа Кирчіва.

Методологічні дослідження базуються на принципах системності, об'єктивності.

Ключові слова: Роман Кирчів, фольклористика, етнологія, Інститут народознавства НАН України, Корчин, Галичина.

Yaroslav TARAS

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7241-9466>

Doctor of Historical Sciences, Professor,
Institute of Ethnology of the National Academy
of Sciences of Ukraine,
Head of the Modern Ethnology Department,
15, Svobody Avenue, 79000, Lviv, Ukraine;
Lviv Polytechnic National University,
Department of Architecture and Conservation,
12, Bandery street, 79013, Lviv, Ukraine,
e-mail: etnomod@ukr.net

**PROFESSOR ROMAN KYRCHIV IN MY
MEMORY: THE HUMAN DIMENSION
(TO THE SCIENTIST'S 95TH BIRTHDAY)**

The relevance of the article is due to the fact that this year Professor Roman Kyrchiv would have turned 95. This is an important occasion to recall the scientist who made a significant contribution to the study of folklore and ethnology. Today, it is relevant to involve in the scientific heritage of the memories of professor Kyrchiv of people who worked with him, communicated not only on scientific topics, but also beyond them. We are talking about everyday life, which has always been a component of science. This is relevant for understanding how the scientific achievements of the scientist took place, in what environment the professor lived and worked.

The object of the study was the everyday life of professor Roman Kyrchiv.

The subject of the study covers the history of Roman Kyrchiv's life path, a layer that existed alongside the scientific one and, due to certain stereotypes, is not always covered.

The purpose of the article is to find out the human factor and recreate the everyday life in which Roman Kyrchiv lived and worked.

The source base of the work is the memoirs of Yaroslav Taras, daughter Natalka about Roman Kyrchiv.

Methodological research is based on the principles of systematicity and objectivity.

The article takes a place in the coverage of the Kyrchiv's parental estate in the village of Korchyn, his memoirs about the family.

This concerns his stay at the Institute of Ethnology, work in the department of contemporary ethnology, academic defense councils and the Shevchenko scientific society.

Attention is drawn to his nobility in communication and attitude to work.

The focus is on his manuscripts and communication behavior.

Keywords: Roman Kyrchiv, folklore studies, ethnology, Institute of Ethnology of the NAS of Ukraine, Korchyn, Galicia.

Вступ. Сьогодні професор Роман Федорович Кирчів, знаний своїм вагомим внеском у фольклористику, етнологію, відомий як один із ініціаторів відновлення Наукового товариства імені Шевченка. В той же час мало знаємо про його «буденне життя», яке йшло поряд з науковим і яке було ґрунтом, на якому зароджувались наукові ідеї та реалізовувались статті та монографії. Не вдаючись до переказування його автобіографічних спогадів, описаних у бібліографічному покажчику, та великої кількості статей, написаних про його наукову діяльність [1; 2; 3; 4], у цій статті хочу поділитися тим, яким я бачив Романа Кирчіва за час свого перебування в Інституті народознавства НАН України.

Коли я прийшов працювати в Інститут, я мало знав про професора Романа Кирчіва. По-перше, я почав свою працю в 1992 році у відділі карпатознавства, який був на площі Ринок, 10, а відділ фольклористики на проспекті Свободи, 15. По-друге, тематика моїх досліджень і близько не перетиналася з його. Знав від колег по відділу, що він дуже вимогливий як до себе, так і до своїх працівників, і зробив вагомий внесок у фольклористику.

Мета статті полягає у з'ясуванні людського чинника, відтворенні повсякдення, в якому жив і працював Роман Кирчів.

Джерельною базою праці є спогади Ярослава Тараса та доньки Наталки про свого батька Романа Кирчіва.

Методологічні дослідження базуються на принципах системності, об'єктивності.

Основна частина. Мое знайомство з Романом Кирчівим спочатку було візуальне. Я його бачив щосуботи або щонеділі на станції Стрий, коли він пересідав з поїзда Лавочне-Стрий на поїзд Моршин-Львів або Трускавець-Львів. Я в цей час також повертався зі Стрия до Львова після відвідин мами. Він і я щоп'ятниці або щосуботи їздили зі Львова до своїх батьків, на малу батьківщину, від якої він і я не могли відмовитися. Наше знайомство відбулося на станції Стрий під час очікування поїзда до Львова.

Повертались ми з батьківських садиб змучені, але щасливі, що нам вдавалося підтримувати життя у батьківських оселях. Згадується мені професор Кирчів з напрацьованими руками з невеликою сумкою через плече, в якій, як я дізнався пізніше від доньки

Наталки, віз свої наукові папери, які опрацьовував у батьківській хаті.

Зауважу, що я, коли їду до Стрия, також везу якусь наукову працю з надією, що буду мати час над нею попрацювати. Професора Романа Кирчіва та мене наукові папери під рукою весь час заспокоюють. Видно, так влаштована психіка науковця, де би не був — має бути з ним наукова робота (іл. 1).

Ці постійні відвідини своїх батьківських домівок нас не тільки познайомили, але й зблизили. У поїзді був час для розмов на теми, на які ми не мали часу у Львові. Роман Федорович у розмовах в потязі ніколи не торкався тем, які були пов'язані з його переслідуванням радянською владою, роботою у відділі чи сім'єю. Про його переслідування радянською владою я дізнався із бібліографічного покажчика, а з його сім'єю познайомився під час похорону його дружини.

У нього була велика ностальгія за батьківською садибою. Бувало так, що якщо серед тижня не було часу, то він старався приїхати до Корчина хоча б на півдня. Якщо зі Львова він більш-менш благополучно добирався до Верхнього Синьовидного, а із нього — до Корчина, то вже о 15:00 намагався вийти на великий шлях Сколе-Стрий, де, «голосуючи» рукою, зупиняв попутну машину, яка везла до Стрия, далі добирався поїздом чи автобусом до Львова.

Зауважу, що сполучення з Корчином було не легким. Бувало так, що якщо йому треба терміно-

Іл. 1. Наукова дискусія Ярослава Тараса з професором Романом Кирчівим. Львів, 2014 р. Фото М. Балагутрака

во було до Львова, він рано, о 5:00, йшов до Верхнього Синьовидного, де можна було сісти на електричку, рейсовий автобус, попутну машину. Зв'язок Романа Федоровича з Корчином був закладений з дитинства родинною Кирчівих, яка вважала село своїм гніздом.

Генетично в Романа Федоровича була закладена жага до землі, незважаючи на те, що на бідній бойківській землі крім квасолі та цибулі нічого іншого рясно не родиться. Він підтримував на присадибній ділянці життя, садив городину, доглядав за садом. Він належав до того прошарку українців, які не бачили свого життя без землі як найціннішого скарбу. Це було генетично закладено не тільки у Романа Федоровича. Стара наукова генерація сьогодні не мислить себе без неї — мати її чи то у батьківській садибі, чи то на дачі.

За спогадами доньки Наталки «він вставав, коли починало світати, порався на городі до пів дев'ятої, після йшов до хати, де голився.

Гоління щодня було для нього ритуалом, від якого він все життя не відходив, навіть тоді, коли його в селі ніхто не бачив. Поснідавши, сідав за стіл, де працював зі своїми науковими паперами. Коли сонце йшло до заходу, спадала спека, знову йшов на город. Любив батько свої яблуні та стару грушку».

Була у Романа Федоровича велика прив'язаність до лісу, краєвидів, які оточували Корчин. Манило його в рідний край до кінця життя. У свої вісімдесят казав: «Хочу піти в ліс, але не маю сил». Ходив доти, поки міг (іл. 2).

Найбільше згадував він свою маму Стефанію, яка під час війни їздила на Волинь з вишитими речами, щоб їх обміняти на бульбу, як ту бульбу треба було ховати, щоб по дорозі не відібрали. Казав, що мама під час голоду врятувала чотирьох своїх дітей (іл. 3).

Цікавим спогадом поділилась редактор «Народознавчих зошитів» Марія Горбаль, працюючи над цим текстом. Вона редагувала декілька праць Романа Федоровича, і, звичайно, окрім ділових, були бесіди в них і житейські. Отож якось Роман Федорович їй розказував, що сусід в Корчині наполягав, щоб професор зрізав ту велетенську липу, бо вона при сильній бурі могла б впасти і розвалити його хату (липа була висотою в дев'ятиповерховий будинок). Роман Федорович не хотів цього робити — липу

Іл. 2. Вид на Корчин — рідне село Р. Кирчіва — з вершини гори Парашки (Сколівські Бескиди), 2009 р. Фото А. Кирчіва

Іл. 3. На ганку рідного дому в с. Корчині у 70-літній ювілей Р. Кирчіва. Зліва направо: Іван Кирчів (брат), Ірина Сливка (сестра), Ольга Юзвак (сестра), Роман Кирчів, Марія Ажнюк (сестра), 2000 р. Фото А. Кирчіва

посадив його батько. Але наполягання, переконання сусіда таки взяли верх, і Роман Федорович пообіцяв, що липу зріже. Однак пускати таке дороге дерево на дрова він не смів, а домовився у Львові з парохіальним священником церкви Всіх Святих Українського Народу (вул. С. Петлюри, 32), що віддасть цю липу на хрест, який поставлять на подвір'ї храму. І зразу ж тоді, коли професор пообіцяв священникові дерево, приснився його батько і коротко, але строго каже: «Липи не руш!». Від того гострого батьківського наказу Роман Федорович прокинувся. Як бути? Він уже пообіцяв сусідові, що зріже дерево, пообіцяв священникові, що віддасть дерево на хрест, а тут заборона від батька.

І послухався таки свого покійного батька — липи не зрізав, на хрест дерево таки дав — купив, а сусі-

дові і пояснив, і перепросив його. І хрест, який встановлений на подвір'ї УГКЦ Всіх Святих Українського Народу, нагадує, що то офіра львівського професора Романа Кирчіва його парохіяльному храму до 1020-річчя хрещення України-Руси.

Що ж до липи, то вона зараз таки обрізана, але не при корені, а залишили 6 м від землі (бажання, волю Теодора Кирчіва, батька Романа Федоровича, виконали). І при тому зрізаному чубку повипускала та обрізана липа безліч молодих гілок, які віддячать своїм божественним цілющим цвітом за своє збережене життя.

Згадував Роман Кирчів при зустрічах зі мною, автором цієї статті, про свої шкільні роки у середній школі в с. Верхнє Синьовидне. «Пам'ятаю, як до нашого класу прийшли упівці, сказали вчительці, яка приїхала зі Сходу і яка заставляла нас вступити до комсомолу, щоб вона вже покинула село. Вона вернулася до свого чоловіка, який був завідувачем освіти Сколівського району». Закарбувалося у спогадах Романа Кирчіва перебування німців у селі — як мали розстріляти хлопця за те, що поцупив у німця автомат, коли той мився, і якого врятував священник від розстрілу.

Надзвичайно цінними для мене були спогади Романа Федоровича про село Дуліби, в якому народилася моя мама (про яке я завершую монографію). Через це село йому доводилось проходити часто. Воно йому закарбувалося тим, що «коли я (Роман Федорович. — *Я.Т.*) в жовтні 1941 року пішки йшов з Корчина до Стрия поступати в гімназію, то побачив спалену частину села поляками з вересня 1939 року».

Дізнався від професора Кирчіва про трагічну історію, яка відбулася біля долішнього хреста в Дулібах, яку описав М. Устияновичем у вірші «Пещена дитина»¹.

Знав Роман Кирчів про партизанське підпілля, яке діяло в околицях Корчина. Розповідав про те, що неподалік від Корчина є головна печера, де був партизанський бункер пропаганди. Він казав, що у роки незалежності про неї мовчали. Люди не знають, що там був осередок нашої пропаганди. Є люди, які

мають про це написати. Він зумів заставити друкарку Головного осередку пропаганди ОУН і УПА Дарію Малярчин-Шпиталь написати книжку «І стали нам ті гори твердинею у лютий час...» [5]. Не раз казав, що нам треба ставити пам'ятні дошки видатним українцям та видатним місцям нашої національної історії.

Моє зближення з професором Р. Кирчівим відбулося, коли почалося протистояння за відділ фольклористики між ним та В. Соколом і Г. Дем'яном.

Його вроджена шляхетність не дозволила йому вступити відкрито в боротьбу за відділ, бо розумів, що ця боротьба призведе до повної поляризації членів відділу і прискореного розпаду відділу, та навіть якби вдалося відстояти відділ, керувати ним було би важко. Він вирішив залишити відділ, щоб зберегти його — з надією, що у майбутньому для нього настануть кращі часи.

Пам'ятаю, як професор зайшов поспілкуватися зі мною (2004 рік), повідомивши невтішне рішення — покинути нашу установу. Він попередньо уже домовився про нове місце роботи з директоркою ІМФЕ ім. М.Т. Рильського НАН України Ганною Скрипник, де погодився працювати над важливими темами з фольклористики. Прийняття такого рішення мене відверто шокувало...

Справжні поневіряння завідувача відділу фольклористики професора Р. Кирчіва почалися після першої декади депутатства у Верховній Раді України Григорія Дем'яна, коли той повернувся у відділ. Колега Григорій Дем'ян, який ще донедавна високо цінував Р. Кирчіва і вважав його взірцем української науки, враз зі своїми соратниками став на відвертий шлях конфронтації.

Повідомлення про перехід в іншу установу змусило мене зустрітися з директором С. Павлюком і попросити його насамперед переговорити з Р. Кирчівим, щоб він залишився. Директор зумів переконати Р. Кирчіва перейти у наш відділ разом із аспірантом В. Дяківим, дисертаційну тему якого у відділі фольклористики вважали «недисертабельною». Зауважу, що В. Дяків невдовзі на цю «недисертабельну» тему успішно захистив кандидатську дисертацію і видав монографію, за яку в 2013 році був відзначений премією Президії Національної академії наук України. Сьогодні вчений поглиблює і досліджує цю тему в контексті всієї України, паралельно

¹ В цій поезії відтворена правдива подія, яка відбулась в 1859 р. з сином священника з Розгірча. Син той ходив до школи в Стрию, а вибравшись у снігову заметіль додому на Різдво, замерз під хрестом коло села Дуліби.

працює на кафедрі української мови Національного університету «Львівська політехніка».

Дійсно, втрата такого рангу вченого як Роман Кирчів не додала б іміджу нашій установі. Продовжуючи працю у відділі етнології сучасності, відомий дослідник у 2008 році удостоївся почесного звання «Заслужений діяч науки і техніки України», а у 2012 році відзначений премією Президії Національної академії у галузі фольклористики ім. Ф. Колесси за працю «Двадцяте століття в українському фольклорі».

Вражало у поведінці Р. Кирчіва те, що він не скаржився, не розповідав про свої кривди, яких йому завдали радянська влада та окремі його учні — ті, кого він прийняв на роботу, вишколив, зробив кандидатами наук, а вони буквально познущалися задля власних інтересів.

Коли він перейшов у відділ етнології сучасності з аспірантом В. Дяківим, то відчувалося, що цей перехід гнітив професора. Бо він покинув те, що збудував, і опинився поза кермом фольклористики. Прикро було, що В. Сокіл, якого професор вивів на шлях великої дороги, виявився таким непорядним. Тяжко Р. Кирчіву було також, що він залишив без захисту своїх учнів, які приходили до нього за порадами, як їм далі працювати.

Конфлікт між завідувачем відділу фольклористики В. Соколом і учнями Романа Федоровича тривав. Роман Федорович був надзвичайно доброчесною людиною. Але був відчай — він нічим не міг допомогти своїм учням у відділі. І тоді він просто прийняв смиренну позицію — не втручатися в ситуацію. В Романа Федоровича була певна депресія, спровокована неможливістю вплинути на ситуацію. Та виходити з неї допомагала йому його християнська позиція.

Згадувана уже редактор «Народознавчих зошитів» Марія Горбаль поділилась і іншими спогадами про нашого професора. На початку 2000-х років колектив Інституту народознавства НАН України їздив на екскурсію до Ужгородського замку. По дорозі екскурсанти заїхали до Гошівського монастиря. В автобусі Роман Федорович сидів поруч з редакторкою і розказував їй, що він часто приватно їздив до того монастиря, просто на Службу Божу. «Тоді, — каже професор, — ще того заасфальтованого заїзду не було. Автобуси зупинялись внизу. А люди піднімались нагору, до монастиря, звичайною вузь-

кою стежкою. Якимось зимою, — каже Роман Федорович, — я піднімаюсь стежкою догори, аж тут зі схилу спускається до мене молода жінка. Так, саме до мене, бо я один був на стежині, а вона спускається просто до мене, щиро усміхаючись мені. Я був дуже подивований, найперше, її надзвичайною вродою, а ще тим, що вона була дуже легко, як на зимову погоду, одягнута. На ногах — світлі черевички, легка накидка, а на голові — прозора шаль. Жінка порівнялась зі мною і разом зі мною стала підніматися стежиною нагору, до монастиря (хоча було враження, що вона саме звідти і спустилась). Питала, чи часто я сюди приїжджаю, ще щось говорила. Пройшла зі мною чималий шмат дороги, і раптом... зникла. Я зупинився, просто заціпенів, в голові запаморочилось, — каже Роман Федорович. — Я добре знаю міфологію древніх слов'ян, та під жодну ту персоналію та жінка не підходила. Я вже знав, Хто Вона є. Я вже був твердо переконаний. Я був потішений. Дякую Тобі, Матінко Небесна, що Ти є поруч зі мною. У ті тяжкі для мене хвили життя Ти мене розрадила».

Роман Федорович у відділі строго підпорядковувався субординації, розуміючи, що підпорядкованість є ґрунтом службової дисципліни. Після переходу у відділ етнології сучасності він мені доповідав, де він буде в той чи інший день, повідомляв про свої наукові наміри, що буде робити. Таке підпорядкування мене завжди доводило до зніяковіння. Я завжди запитував себе, хто я такий у порівнянні з професором Р.Ф. Кирчівим?

Відносився до роботи Роман Федорович з належним пієтетом. Він шанував роботу. В часи, коли ми вже досить ліберально відносилися до відвідування, Роман Федорович половину дня був у бібліотеці, а о 14:00 приходив у відділ працювати. Дотримувався він правил, які нормували бути на роботі 8 годин.

Пригадую епізод, коли він подзвонив лаборантці Наталці Боровець, яка була потрібна для правлення тексту, та від неї одержав відповідь, що сьогодні субота. Тоді ввічливо і трохи з гумором нагадав, що сьогодні субота робоча, її відробляємо за інший день. Всі мають бути на роботі.

Перехід Романа Кирчіва у відділ етнології сучасності підсилив його. Присутність професора у відділі чисельністю майже 30 співробітників, його участь

Іл. 4. Портрет Р. Кирчіва до 80-літнього ювілею, 2010 р.
Фото А. Кирчіва

у засіданнях підняли науковий рівень. Мені з приходом Романа Федоровича доводилося ретельніше ставитися до всього керування відділом.

Роман Федорович був запобіжником проти дилетантських тем, порадником, що нам бажано досліджувати. Не позитивно ставився він до тих співробітників, які шукали модернові теми, теми швидкі, які давали дивіденди і можливості вистрибнути до Європи та Америки. На засіданнях акцентував, що треба любити своє, не ганьбити його задля досягнення певної виграшної мети. Наголошував, що ми не дослідили матеріальну і духовну культуру, нам є що робити на цій ниві. Переносив досить стримано Романа Кіся, який своїм способом існування, життя у відділі вносив певний дискомфорт, окупувавши всі столи у відділі, в тому числі і Романа Федоровича.

Незабутньою для мене є участь з Романом Федоровичем у роботі вченої ради по захисту дисертацій в Інституті українознавства. Він готувався до обговорення дисертацій, про це щоразу свідчив опрацьований ним автореферат (іл. 4).

У кожній дисертаційній роботі йому вдавалося не тільки підкреслити акценти новизни, а й вказати на те, що здобувач не дооцінив або не побачив. Заува-

ження він робив шляхетно, щоб вони були сприйняті без образ, так щоб майбутній кандидат чи доктор наук зміг у майбутній праці це врахувати, та залишити у пам'яті здобувача приємний карб від захисту на все життя.

Роман Кирчів дбав про те, щоб оновити пам'ять роду Кирчівих. Багато зробив для пошуку дідових братів Богдара, Павла, Костянтина, Олексія. Він мені казав: «Я спромігся відродити коріння свого роду та його закарбувати». Йому вдалося видати збірку праць Павла Кирчіва «Образки з галицьких буднів», яку він редагував [6].

За словами доньки Наталки, Роман Федорович писав свої наукові праці у шкільних зошитах. На роботу лаборантам приносив тексти на пожовклих листках формату А4, складених удвоє. Писав дрібним каліграфічним почерком рівними рядками. Казав, що в нього є достатньо зошитів і паперу для роботи. Дбайливе ставлення і розуміння вартості паперу виробилося у Романа Федоровича ще за часів навчання в школі, інституті, викладання в школі, коли йому у післявоєнні роки доводилося писати на папері з-під мішків від цементу.

Подавав до друку тексти, як я вже казав, в зошитах. Вони були каліграфічно написані, без виправлень, вставок, перекреслень. Це був викінчений твір, який писався після того, коли все було з'ясовано, вивчено, коли все «вляглося».

Як згадує донька Наталка, він не боявся довірити свої тексти для редагування своїм дочці та дружині. Наукові редагування призводили до дискусії в сім'ї, особливо з дочкою. Так можуть писати вчені, які мають академічний вишкіл та школу, яка закладалася шляхетним відношенням до науки. Зауважу, що у віддрукований текст Роман Федорович нічого не додавав, не міняв. Він належав до академічної когорти вчених, які краще сприймають зміст викладеного на папері, а не на екрані комп'ютера. Зошити Романа Федоровича є не тільки важливим джерелом для науки, а й експонатами, у яких можна побачити обличчя та характер вченого.

Роману Федоровичу була властива порядність у всьому, особливо в науці, нетерпимість до поверхневості, вимогливість до себе і тих, ким він керував. Завдяки вишколу своїх учнів вони також не змирилися із ситуацією і, як і він, залишили відділ.

За спогадами доньки Наталки був принциповий у відстоюванні своїх наукових переконань і не був гнучким, коли треба було десь поступитися. Надлом у нього стався, коли він дійшов висновку і розуміння, що сьогодні із системою боротися безрезультатно. Особливо був розчарований з тих, на кого покладав надії.

Незабутньою працею була для мене робота з Романом Кирчівим у 2005 році над збірником «Відлуння голодомору-геноциду 1932—1933: Етнокультурні наслідки голодомору в Україні» [7], який був виданий під редакцією Р. Кирчіва та О. Романіва. Роман Федорович попросив мене написати статтю для цього збірника, в якій я висловив думку, що основним чинником організації голодомору було те, що радянська влада намагалася знищити українську церкву, позбавити українців ідентичності. Моя світлина жінки, зроблена під час експедиції на Полісся, послужила основою обкладинки для цього збірника.

Запам'яталися мені останні місяці життя Романа Федоровича. Пам'ятаю свій візит в лікарню до професора Кирчіва. Перебуваючи в лікарні, він мав надію, що одужає і вернеться до роботи. Зі сумними очима він дивився на мене, розуміючи чи знаючи свій стан здоров'я, із запитанням, чи вдасться йому вийти із хвороби. Я його розумію, бо я сам собі задаю питання, скільки мені лишилося. Як мені сьогодні говорять, що все буде гаразд і буду працювати, так я йому старався дати надію, що буде все добре і вернеться він до роботи.

Після лікарні він думав, що зможе працювати. Але це було не так. За три тижні до смерті був на захисті О. Кісь. За спогадами доньки Наталки, йому стало погано, викликали швидку допомогу, вона визначила, що в нього серце працює з переборами, може зупинитися в будь-яку хвилину, хотіли його на носіях занести до машини. Він сказав, що не може їхати до лікарні, не поголившись. Поголився. Привезли до лікарні і там його серце зупинилося.

Він до кінця свого життя жив у парадигмі науки.

Щоб зрозуміти тягу Романа Федоровича до малої батьківщини, учасники експедиції «Бойківщина-2018» на запрошення доньки Наталки та її чоловіка відвідали садибу Кирчівих, де провели вечір спогадів про нього. Кожен із нас висловився, як закарбувався Роман Кирчів у його пам'яті. Ми побували в середовищі шляхетного роду Кирчівих, побачили

хату, де народився, де пройшло його дитинство, побачили город, улюблені яблуні та грушу, найбільше нас вразила невелика кімната, в якій працював Роман Федорович, — старий сільської роботи стіл, стілець та куртка. Донька Наталка в цій кімнаті залишила все так, як було.

За її спогадами батько економив на всьому. Це було виховання людини, яка пережила війну, голод, переслідування, яка розуміла, що до всього треба відноситися з думкою, що завтра цього може не бути. Він був людиною, яка свої емоції переживала в собі. Сам себе спалював.

В останні роки свого життя Роман Кирчів казав: «Я змушений повернутися спогадами до вельми болючих моментів», а в останній рік свого життя він написав в розлогу сповідь «Як намагалися мене заарканити» [8].

Висновки. На завершення вкажу, що мені він закарбувався як людина надзвичайно шляхетна — у поведінці спілкування, наукових дискусіях, написанні своїх праць. Він плекав історію своєї родини, дослідив та опублікував її. Ця поважна Людина на своїй хвилі до кінця життя залишалась невтомно працювитою, та, водночас, скромною і глибоко інтелігентною у своїй поставі. Він нікому не ввіряв, не показував своїх життєвих болей та переживань.

Сьогодні нашим завданням є зробити підсумок його наукових праць і видати їх. Його науковий стиль відповідав кращим взірцям НТШ. Можу стверджувати, що написані ним наукові праці відповідають стилю НТШ.

Роман Кирчів належав до покоління, якому судилося спостерігати і переживати складні реалії Другої світової і післявоєнної доби та жити в незалежній Україні.

1. Роман Кирчів (до 80-річчя від дня народження): Бібліографічний покажчик. Уклад. В. Яблонська. Львів, 2010.
2. До 80-річчя від дня народження Романа Кирчіва. Народознавчі зошити. 2010. № 1—2.
3. Дяків В. Багатовекторність вченого-гуманітарія Романа Кирчіва (Слово про Вчителя). Народознавчі зошити. 2015. № 2. С. 321—326.
4. Дем'ян Г. Кирчів Роман Федорович. Енциклопедія Сучасної України. НАН України; НТШ. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2013, оновл. 2018. URL: <https://esu.com.ua/article-6514>

5. *І стали нам ті гори твердинею у лютий час...: Спогади друкарки Головного осередку пропаганди ОУН і УПА Дарії Малярчин-Шпиталь («Дарки»)*. Ред., упоряд. С. Онуфрієв. Львів: ПАІС, 2012. 164 с.
6. Кирчів П. *Образки з галицьких буднів*. Львів: Тріада плюс, 2015. 396 с.
7. *Відлуння голодомору-геноциду, 1932—1933: Етнокультурні наслідки голодомору в Україні*. Ред.: Р.Ф. Кирчів, О.М. Романів. Львів: Наукове т-во ім. Шевченка, 2005. 199 с.
8. Кирчів Р. Як намагалися мене заарканити. *Історична правда*. 26 травня 2020. URL: <https://www.istpravda.com.ua/articles/5ecd039694eb4/>
- Diakiv, V. (2015). The multi-vector nature of humanist scientist Roman Kyrchiv (Word about the Teacher). *The Ethnology notebooks*, 2, 321—326 [in Ukrainian].
- Demian, H.V. (2018). Kyrchiv Roman Fedorovych (Original work published 2013). In: I.M. Dziuba, A.I. Zhukovsky, M.H. Zhelezniak. *Encyclopedia of Modern Ukraine* (Vol. 13). Kyiv: The NASU Institute of Encyclopedic Research. Retrieved from: <https://esu.com.ua/article-6514> [in Ukrainian].
- (2012). *And those mountains of ours became a stronghold for us in the fierce time...: Memories of the typist of the Main Propaganda Center of the OUN and the UPA Daria Małyarchyn-Shpytal*. Lviv [in Ukrainian].
- Kyrchiv, P. (2015). *Images from Galician everyday life*. Lviv [in Ukrainian].
- (2005). *Echoes of the Holodomor-Genocide of 1932—33. Ethnocultural Consequences of the Holodomor*. Lviv: Shevchenko scientific society [in Ukrainian].
- Kyrchiv, R. (2020). How they tried to enlist me. *Istorychna Pravda*. Retrieved from: <https://www.istpravda.com.ua/articles/5ecd039694eb4/> [in Ukrainian].

REFERENCES

- Kyrchiv, R., & Yablonska, V. (comp.) (2010). Roman Kyrchiv (on the occasion of his 80th birthday): Bibliographic index. Lviv [in Ukrainian].
- (2010). To the Roman Kyrchiv's 80th anniversary *The Ethnology notebooks*, 1—2 [in Ukrainian].